

Меѓународна конференција за применета лингвистика: *Практиката во јазикот, јазикот во практиката* Скопје, 7 - 8 јуни 2013
International Applied Linguistics Conference: Practice in Language, Language in Practice Скопје, 7 - 8 June 2013
 ФОН Универзитет, Скопје, Македонија Бул. Вojводина бб, 1000 Скопје, Македонија, Тел.: + 389 2 2445555, Факс: + 389 2 2445550
 FON University, Skopje, Macedonia, Bul. Vojvodina bb 1000 Skopje, Macedonia, tel: + 389 2 2445555, Fax: + 389 2 2445550

FRIDAY, JUNE 7th, 2013
 morning

8.30 – 9.00	REGISTRATION		
9.00 – 9.30	OPENING SESSION <i>Amphitheatre 1</i>		
9.30 – 10.15	PLENARY 1 <i>Amphitheatre 1</i> Seeing Double: Latin and Cyrillic in Linguistic Landscape Christina Kramer, University of Toronto Dejan Ivkovic, York University in Toronto Victor Friedman, University of Chicago		
10.15 – 10.45	Coffee break		
<i>Sessions</i>	<i>Room A (stilistics)</i>	<i>Room B (SLA & teaching)</i>	<i>Room C (interpreting)</i>
	Chair: Marija Kusevska	Chair: Anastazija Kirkova-Naskova	Chair: Sonja Kitanoska-Kimovska
10.45 – 11.10	Семантички неологизми во говорот на младите во Италија Весна Коцева Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Македонија	Insights from psycholinguistics for the EFL classroom Ana Lazarova-Nikovska FON University, Skopje, Macedonia	Конференциско толкување наспроти толкување во заедницата Јана Илчевска Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје
11.15 – 11.40	Стилски обележја на јазикот во фудбалот Надина Маркоска Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Македонија	Building and expanding the pedagogical knowledge base of experienced teachers Vesna Dimitrievska Indiana University Bloomington, USA/South-East European University, Tetovo, Macedonia	Толкување на дипломатските говори од француски на македонски јазик – предизвик за толкувачите Сања Каракушева Универзитет ФОН – Скопје

	<i>Room A (discourse)</i> Chair: Grace Fielder	<i>Room B (SLA & teaching)</i> Chair: Ana Lazarova-Nikovska	<i>Room C (translation)</i> Chair: Emilija Georgievska-Saržoska
16.30 – 16.55	Expressing modality in Business Communication Azra Canoska FON University, Skopje, Macedonia	Grammar and young learners: an oxymoron or a necessity? Marija Stevkovska MIT University, Skopje, Macedonia	Преведување на македонското законодавство на англиски јазик Милена Саздовска Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ Скопје – Македонија
17.00 – 17.25	Irony in Political Discourse Silvana Neshkovska Faculty of Administration and Information Systems Management-Bitola Jovanka Lazarevska-Stanchevska “Blaze Koneski” Faculty of Philology-Skopje	Language acquisition for young children Hannah Vossen Compas null3 - organization for pre-school education Den Bosch, The Netherlands	Модел на превод сконцентриран на преведувачот Марија Леонтиќ Филолошки факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип
17.30 – 18.00	Прагматичка анализа на рекламните на македонскиот пазар со помош на кооперативниот принцип Марија Јутрева Приватно училиште за странски јазици Х.И. Интелект, Скопје, Македонија	The instructional influence on the acquisition of Spanish subjunctive Diana H. J. Chin Wenzao Ursuline College of Languages, Taiwan	Традуктолошка анализа на стручен текст врз пример: анализа на преводот на Уставот на Република Македонија од македонски на француски јазик Светлана Ристовска Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
21.00	Dinner		

МОДЕЛ НА ПРЕВОД СКОНЦЕНТРИРАН НА ПРЕВЕДУВАЧОТ

доц. д-р Марија Леонтиќ¹

Моделот на превод сконцентриран на преведувачот го активира преведувачот пред да почне да преведува, а во текот на преведувањето нуди стратегии што можат да станат патоказ во преведувањето.

Овој модел, предвидува преведувач кој им е верен на своите читатели, а го навестува своето присуство во преведеното дело. Во фазата на преведувањето преведувачот се насочува кон јазикот цел и неговата култура, а и има цел да воспостави прифатлива комуникација. Според овој модел, преведувачот применува соодветни стратегии преку кои создава мостови меѓу два јазика и две култури.

Моделот на превод сконцентриран на преведувачот предвидува активни преведувачи кои имаат храброст во текот на преведувањето да применуваат индивидуални решенија за кои целосно ќе бидат одговорни.

Клучни зборови: преведувач, превод, изворен текст, изворен јазик, јазик цел и негова култура.

TRANSLATOR-FOCUSED TRANSLATION MODEL

The translator-focused translation model activates the translator before starting to translate and during the translation process it offers strategies that can become a guide in the translation.

This model provides the translator, who is faithful to his readers, to notice its presence in the translated work. During the course of translation, the translator is focused towards the target language and aims to establish an acceptable communication. According to this model, the translator implements appropriate strategies which create a bridge between two languages and two cultures.

The translator-focused translation model is aimed for active translators who have the courage to apply individual solutions during the course of translation and be fully responsible for them.

Keywords: translator, translation, source text, source language, target language and its culture.

¹ Марија Леонтиќ е доцент по турски јазик на Групата за турски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип; marija.leontik@ugd.edu.mk

1. Вовед

Во теоријата и практиката на преведувањето постојат повеќе теории и модели за преведувањето.

Преведувачките теории им помагаат на преведувачите поцелисходно да размислуваат за преводот и неговата моќ, поделотворно да пронаоѓаат соодветни решенија за содржината и формата на преводот, да ги предвидуваат резултатите на преводот и да го интензивираат нивниот потенцијал за перцепција, доживување и соживување со оригиналното дело и нивната умешност тоа да го рефлектираат во преведеното дело. Најзначајни теории кои најчесто се применуваат во денешната преведувачка практика се: *семантички пристап кон преведувањето, комуникациски пристап кон преведувањето и функционален пристап кон преведувањето.*

Преведувачките модели имаат цел преводот да добие научен приод преку формирање шеми кои ќе објаснат како функционира процесот на преведување, ќе претставиваат патоказ кој ќе овозможи појасно согледување и совладување на различните проблематични етапи и ќе нуди прифатливи решенија. Најзначајни преведувачки модели кои се применуваат од минатото до денес во преведувачка практика се: *критички модел, практично применлив модел, лингвистички модел, текстуално-лингвистички модел, социокултурен модел, компјутерски модел и психолингвистички модел.*

Критичкиот модел не го проучува преведувачкиот процес туку го вреднува преводот за да се контролира неговиот квалитет со цел да биде прифатлив. Практично применливиот модел прави анализа на содржината на текстот што ќе се преведува, ги проучува проблемите што би можеле да се јават при примената на јазикот цел и пронаоѓа најсоодветен начин содржината да се предаде со солиден јазик во преводот. Лингвистичкиот модел го опфаќа јазикот на оригиналното дело и на преведеното дело како еден систем и го испитува неговото функционирање при преведувањето. Текстуално-лингвистичкиот модел ја проучува комуникативната вредност на изворниот текст и еквивалентноста на преведениот текст во целина, но при тоа истакнува дека текстуалната вредност е поважна од лингвистичката и еквивалентната вредност на преведениот текст. Социокултурниот модел се концентрира на неприкосновеноста на изворниот текст кој смета дека тој е плод на одредени историски и социјални аспекти на културата, а според тоа преведениот текст не дава целосни знаења, а влијанието на изворниот текст во неговото општество е различно од влијанието на преведениот текст во општеството каде што се пласира. Компјутерскиот модел смета дека освен човекот и компјутерот може да преведува машински или преводот може да биде поддржуван од компјутер, а тоа најмногу се базира на еквивалентноста на изворниот јазик и на јазикот цел. Психолингвистичкиот модел се концентрира на активностите што се одвиваат во мозокот во текот на преведувачкиот процес за тој подобро да се сфати и поефикасно да се примени.

Ниту еден од набројаните модели самостојно не успева да ги опфати сите аспекти на преведувачката дејност. Практиката покажа дека за еден преведувачки модел да може добро да функционира и за да биде сеопфатен, неопходно е да содржи карактеристики и од другите модели. Таков еден модел е модел на превод сконцентриран на преведувачот што му дава заслужено место на преведувачот кој активно ќе учествува во подготовките за преводот, при самиот преведувачки процес ќе одбира соодветни преведувачки стратегии, а на крај ќе ги вреднува резултатите на преведениот текст.

До овие или слични сознанија дојдоа многу преведувачи, меѓу кои и јас како литературен преведувач во текот на својата долгогодишна преведувачка практика, а како резултат на тоа беа соочени со барања на нови можности и решенија што беа дискутирани на многу собири и конференции поврзани со преводот. Најголемиот дел од овие сознанија се опфатени во моделот на превод сконцентриран на преведувачот кој е детално испитуван и презентира од Мурат Ерсин Јилик (Ј'л'к) во неговиот труд под наслов „Модел на превод сконцентриран на преведувачот“ (оригинален наслов: “Çevirmen Odaklı Modeli”). Во својот труд Мурат Ерсин Јилик ја прикажува состојбата и местото на преводот и преведувачот во Р. Турција и како нов приод го предлага моделот на превод сконцентриран на преведувачот. Ние во овој труд моделот на превод сконцентриран на преведувачот ќе го дополниме со сознанија стекнати во Македонија, а кои веруваме ќе бидат корисни за преведувачите при презентирање на одредена литература преку превод.

2. Модел на превод сконцентриран на преведувачот

Досега во преведувачките модели на преден план беа преводот, изворниот јазик и јазикот цел. Како резултат на ова се нудеа шеми за функционирањето на преводот, патоказ за појасно согледување и совладување на проблемите во различни етапи на преводот и решенија за нив.

Во моделот на превод сконцентриран на преведувачот централно место и доминантна улога има преведувачот кој се смета за уметник, а неговото преведено дело за вид уметност. Според Мурат Ерсин Јилик: “Моделот на превод сконцентриран на преведувачот е функционален модел во кој преведувачот е личност која е верна на читателската публика, која дозволува да се чувствува нејзиното присуство во преведеното дело, во текот на преводот се насочува кон текстот цел, кој си поставува за цел да овозможи комуникација која е прифатлива, која во текот на преводот носи свои одлуки и е одговорна за нив и која гради мостови помеѓу различни јазици и култури.”² Според нас, во овој модел најважна е преведувачката компетенција на преведувачот и неговата свест дека

² Yılık, Ersin Murat. (2006). *Çevirmen Odaklı Çeviri Modeli*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 79.

со својата преведувачка дејност гради мостови помеѓу различни јазици и култури кои позитивно ќе влијаат на запознавањето, зближувањето, соработката и размената на културен план, а тоа пошироко ќе влијае и на космополитската атмосфера во општеството.

Мурат Ерсин Јилик (Ј'л'к) моделот на превод сконцентриран на преведувачот графички вака го претставува:

8. Стратегии кои можат да се применат при преведувањето	1. Личноста на преведувачот и карактеристики кои е должен да ги поседува	2. Одговорноста на преведувачот и работи кои е должен да ги реализира
7. Преведувачот и неговата врска со знаењата од одредена област	Модел на превод сконцентриран на преведувачот	3. Преведувачот и неговата врска со изворната култура
6. Преведувачот и неговата врска со читателската публика	5. Преведувачот и неговата врска со јазикот цел	4. Преведувачот и неговата врска со писателот на изворниот текст

2.1. Личноста на преведувачот и карактеристиките кои е должен да ги поседува: се наоѓа на појдовната позиција во моделот на превод сконцентриран на преведувачот, а од нив зависи квалитетот на преводот, успешното пласирање на преводот на читателите и позитивното влијание на преводот на меѓукултурната размена. Преведувачот е должен да ги поседува, развива и негува следниве карактеристики: да биде функционален; да биде приморан повеќе да испитува и да се исцрпи од авторот на изворниот текст за да биде веродостоен; да преведува земајќи го предвид животот на авторот со сите негови аспекти (карактеристики на епохата, општествени, културни и др. струи) и сите негови други дела; да примени успешна еквиваленција помеѓу јазиците, културите и значењето; да овозможи различните култури конкретно да се запознаат и да воспостават коректни врски; да не се впушти во сопернички однос со авторот на изворниот текст, да не ги стави на преден план своите творечки квалитети, да го почитува авторот и да биде верен на оригиналот, на неговиот стил и во таа рамка повторно да го создаде во јазикот цел; да создаде превод кој ќе причинува исто задоволство колку и изворниот текст; да има исти или слични познавања за изворниот јазик и култура и за јазикот цел и неговата култура; постојано да се развива, испитува, следи новини во својата област; да биде доверлив кој спојувајќи го уметничкиот и научниот дух во себеси ќе гради

мостови помеѓу културите, да има иницирачки и пласирачки приод кон преводот, но при тоа да биде сочувана работната етика.

2.2. Одговорноста на преведувачот и работи кои е должен да ги реализира:

Моделот на превод сконцентриран на преведувачот наметнува одредена одговорност и должност на преведувачот. Преведувачот е одговорен кон авторот на изворниот текст, кон културата на изворниот текст, кон јазикот цел и неговата култура, кон читателите на преводот и кон досегашните сознанија од областа на преводот. Преведувачот кој го применува моделот на превод сконцентриран на преведувачот пристапува кон преведувањето свесен за своите одговорности, а како резултат на тоа ги реализира следниве должности кои произлегуваат од нив: внимателно да одбере кој автор ќе го преведе, а доколку се работи за порачка, да внимава кој автор и кое дело го прифаќа за преведување.

Според нас, преведувачот е должен да обрнува внимание делото кое ќе го одбере да има општествена, културна и литературна вредност кои ќе градат мостови на соработка, а да не содржи мисли или пораки кои можат да ги повредат чувствата на читателската публика на јазикот цел и неговата култура.

2.3. Преведувачот и неговата врска со изворната култура:

Во рамките на моделот на превод сконцентриран на преведувачот се задаваат следниве должности на преведувачот во однос на изворната култура: да ги испита фразеолошките изрази, поговорки и пословици во изворната култура и да пронајде најсоодветни и најблиски еквиваленти во културата цел; да ја познава изворната култура и да не заборава дека јазикот и културата претставуваат една целина, а изворниот текст и изворната култура меѓусебно се испреплетуваат; кога го преведува изворниот текст, да внимава во јазикот цел и неговата култура да биде сочувана специфичноста на изворниот текст; да ја познава земјата на јазикот цел и по можност извесен период да престојува во неа и, ако има можност, да се запознае со авторот на изворниот текст.

Според нас, преведувачот е должен пред да почне да преведува да се снабди со соодветни толковни речници, двојазични речници, фразеолошки речници, правописи, енциклопедии за изворната култура и културата цел, квалитетни дела од областа во која планира да преведува. Доколку авторот на делото кое ќе се преведува е жив, препорачуваме преведувачот преку разновидни контакти и начини да се потруди да стапи во контакт со него или пак да комуницира или да го консултира преку допишување (писмо, е-пошта и сл.). Доколку авторот е починат, преведувачот за консултација може да се обрати на членовите на семејството, на лице кое го познавало авторот или, пак, кое е компетентно за неговите дела или за областа во која творел.

2.4. Преведувачот и неговата врска со писателот на изворниот текст:

Преведувачот е должен да го запознае авторот на изворниот текст преку неговиот живот и

другите негови дела, да го вреднува авторот според периодот во кој или за кој творел, да го анализира стилот, техниките на пишување, изборот на зборови во делата, да обрне внимание на струите и мислите кои можеле да влијаат на авторот и во функција на преведувач да преведува урамнотежено со почит и верност кон изворниот текст кој има свој автор, а не како да создава ново дело.

Според нас, од суштинска важност е изворниот текст да го воодушеви преведувачот, да допре до него за тој да посака одредено дело да го преведе. Затоа сметаме дека кон преводите кои се порачка, преведувачот е должен да постапува многу внимателно, прво да го прочита целосно изворниот текст и доколку одговара на неговиот сензибилитет, стил, сфаќање, доколку допре до него и доколку за темата се чувствува компетентен да прифати да преведува. Во спротивно тоа ќе биде само технички превод што не ќе може да го остави саканиот впечаток.

2.5. Преведувачот и неговата врска со јазикот цел: Моделот на превод сконцентриран на преведувачот го обврзува преведувачот при преведувањето да внимава на автентичноста на јазикот цел; колку што е компетентен во изворниот јазик, толку да е компетентен во јазикот цел; должен е да чита многу книги во јазикот цел за да ги запознае специфичностите на јазикот цел и неговата култура.

Според нас, преведувачот е должен постојано да биде во тек со промените во јазикот цел и да пронајде начин да го следи неговиот развој преку промените. Поради работните обврски, долгите и чести престои во земјата на јазикот цел се ретко можни, но тоа може да се компензира со разговори и со размена на искуство во културните центри кои се често посетувани од професори и писатели од јазикот цел и неговата култура. Според нас, исто така преведениот текст пожелно е да го прочитаат по можност повеќе лица кои се занимаваат со преведување и пишување за да укажат на слабите страни на преводот. Но на крај најдобро е преведениот текст да го прочита и лекторира лектор од јазикот цел. Со лектурата преводот ќе ги добие потребните нијанси, но воедно ќе се отстранат и спонтаните интерференции меѓу изворниот јазик и јазикот цел.

2.6. Преведувачот и неговата врска со читателската публика: Преведувачот е должен да има објективен однос кон изворниот текст и култура, но да ги реализира и потребите на јазикот цел и неговата култура; да преведува имајќи ја предвид читателската публика; да биде верен на изворниот текст за читателската публика да не се измами; да успее да воспостави рамнотежа помеѓу принципот изворен текст и принципот читателска публика.

Според нас, доколку преведувачот сам го прави изборот на авторот и неговите дела за превод, должен е однапред да предвиди што за таа читателска публика е прифатливо, а што не е.

2.7. Преведувачот и неговата врска со знаењата од одредена област: Преведувачот е должен да соработува со специјалисти од одредена област; да ги испита другите извори што се преведени во одредена област; доколку не успее да собере доволно знаења од одредена област не смее да преведува.

2.8. Стратегии кои можат да се применат: Во текот на преведувањето можат да се јават проблеми при напорот да се постигне јазична и културна еквиваленција. Во вакви ситуации преведувачот е должен да развива и применува соодветни преведувачки стратегии што ќе му помогнат да ги реши и надмине проблемите со кои се соочува при преведувањето. Преведувачот на почетокот ги запознава и свесно ги применува овие преведувачки стратегии како тактика или механизам за решавање проблеми, а при подолгата примена почнува свесно и несвесно да ги применува, а воедно и да ги дополнува со свои решенија зависно од јазиците и нивните култури со кои работи при преведувањето. Мурат Ерсин Јилик ги предлага следниве стратегии за надминување на проблемите поврзани со јазикот и културата:

Стратегии за надминување на јазичните проблеми	
Дилема во поглед на предавање на значењето или формата.	Во вакви ситуации преведувачот, според принципот на негова видливост во преводот е должен да го информира читателот за изборот.
Проблеми во поглед на изборот на еквивалентен збор.	Преведувачот е должен да се ползува од етимологијата и да го претпочита еквивалентниот збор или зборот со слично значење. Според нас, во вакви ситуации многу ни помагаат интернационализмите, неологизмите, (калки, полукалки, адаптации, семантички неологизми) и контекстуалниот превод.
Проблеми кои се јавуваат при недоволна компетенција на изворниот јазик.	Преведувачот во вакви ситуации не треба да преведува. Според нас, може да го одложи преводот додека да се чувствува компетентен или да има компетентен коавтор при преведувањето.
Проблеми кои се јавуваат при неедновремена јазична, културна и семантичка еквиваленција.	Во вакви ситуации, преведувачот, според принципот на негова видливост во преводот е должен за овие ситуации да го информира читателот во предговорот или по потреба да интервенира во самиот текст.
Проблеми кои се јавуваат при предавање на формата на авторот.	Преведувачот е должен да ги прочита другите дела на авторот, а доколку има, и нивните преводи. Според нас, во вакви ситуации мошне се корисни консултациите со специјалисти од дадената област, со професори од теоријата на литературата или со искусни преведувачи кои решавале исти или слични проблеми.
Проблеми што се јавуваат поради немање	Преведувачот е должен да образува нови

еквивалентен збор во јазикот цел и изворниот јазик.	зборови или со фусноти и слични техники да го информира читателот. Според нас, во вакви ситуации може да се применат интернационализми, неологизми, (калки, полукалки, адаптации, семантички неологизми), приближен превод и контекстуален превод за да се предаде значењето на зборот.
Проблеми што се јавуваат при предавање јазична еквиваленција.	Во ситуации кога преведувачот не може да пронајде зборови што имаат исто значење или структура, должен е да ги употреби зборовите што имаат најблиско значење или најблиска структура.
Проблеми што се јавуваат при сфаќање на суштината на изворниот текст.	Преведувачот не смее да почне да преведува пред да ја сфати суштината на изворниот текст и е должен да одвои време за испитување и восприемање на суштината. Според нас, во вакви случаи помагаат разговори со специјалисти за авторот и неговото дело или за одредената област.
Проблеми кои произлегуваат од недоволни знаења од одредена област која се преведува.	Преведувачот е должен да се консултира со специјалисти од одредената област и да ги анализира сличните преводи што се направени во истата област. Доколку не ги добие саканите резултати, не треба да преведува. Според нас, и во вакви ситуации може да се примени коавторски превод со специјалисти од дадената област кои имаат преведувачка практика.

Стратегии за надминување проблеми што се јавуваат при барање културна еквиваленција	
Проблеми што се доживуваат при предавање на фрази, пословици и поговорки.	Кога не може да пронајде фрази, пословици и поговорки со исто значење, преведувачот е должен да употреби со наслично значење, а за тоа да го информира читателот.
Проблеми што се јавуваат при предавање на културните разлики.	Кога не може да ги пронајде културните елементи кои имаат исто значење, преведувачот е должен да ги употреби културните елементи што имаат најблиско значење или да го информира читателот со фуснота и сл.
Проблеми што се јавуваат при предавање на влијанието што го остава авторот на изворниот текст.	Преведувачот е должен на потребните места да објасни со загради или со фусноти.
Проблеми што се јавуваат при предавање состојби и предмети специфични за една култура.	Кога не може да постигне еквиваленција, преведувачот го информира читателот со фусноти или со објаснувања во загради.

	Според нас, може да се примени и убав опис на предметот што нема да го оптоварува преводот.
Проблеми што се доживуваат кога не е возможно да се пронајдат доволни познавања поврзани со изворната култура.	Преведувачот е должен да продолжи со испитувањата, а доколку не ги постигне саканите резултати, не смее да преведува. Според нас, и во вакви ситуации може да се примени консултација со компетентно лице кое ќе препорача литература за изворната култура што се среќава во изворниот текст, коавторски превод со преведувач кој потекнува од изворната култура и има сличен стил на преведување.
Проблеми што произлегуваат од непостоење на културно единство што резултира со неможност да се реализира еквивалентен превод.	Преведувачот во ситуации кога не постојат културни поврзувања што го носат истото чувство, треба да се поврзе со културните елементи со најблиско значење.

3. Заклучок

Моделот на превод сконцентриран на преведувачот му наметнува активна улога на преведувачот пред да почне да преведува и во текот на преведувањето.

За да може да ги задоволи критериумите на јазикот и културата на изворниот текст и јазикот цел и неговата култура, должен е преку вешта примена на соодветни стратегии да воспостави невидлива рамнотежа меѓу нив, за тие преведеното дело да го направат специфично и привлечно за читателската публика.

Преведувачот е должен да биде свесен дека со специфичен и привлечен превод за читателската публика гради мостови помеѓу различни јазици и култури кои позитивно ќе влијаат на запознавањето, зближувањето, соработката и размената на културен план кои ќе влијаат на надминување на предрасудите и распространување на космополитската атмосфера во општеството.

БИБЛИОГРАФИЈА

Yılık, Ersin Murat. (2006). *Çevirmen Odaklı Çeviri Modeli*. (необјавена магистерска теза). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Леонтиќ, Марија. (2010). Поетиката на авторот и поетиката на преведувачот. *Огледало - Скопје*, 178, 4-8.

Леонтиќ, Марија. (2012). Тесната поврзаност на преводот и вистината. *Огледало - Скопје*, 200 (XXIII). 1, 3.

Леонтиќ, Марија. (2012). Турско-македонски книжевни преводи. *Огледало* - Скопје, 193 (XXIII). 1, 3, 7.

Никодиновска, Радица. (2009). *Дидактика и евалуација на преведувањето од италијански јазик на македонски и обратно*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.

Николиќ Арсова, Лидија. (1999). *Преведување - теорија и практика*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.

Леонтиќ, Марија. (2013). Модел на превод сконцентриран на преведувачот. Меѓународна конференција за применета лингвистика: Практиката во јазикот, јазикот во практиката, во организација на ФОН - Скопје, 7.6.2013, Скопје.

Лектура: проф. д-р Симон Саздов

Лектура на англискиот апстракт: м-р Татјана Уланска